

Sabiha Sertel

ve

Amerikan İşçi Hareketi

Barış ÇATAL*

Sabiha (Zekeriya) Sertel, 1895'te Selanik'te doğar. İlk yazıları *Yeni Felsefe* ve *Genç Kalemler* gibi II. Meşrutiyet sonrası yayımlanan dergilerde kendini gösterir. Bu yazıları Sabiha Nazmi imzasıyla kaleme alır.¹ Sonrasında feminizm üzerine yazıları *Büyük Mecmua* (1919) sayfalarında yer bulur.² Zekeriya Sertel ile 1915'te evlenir. İstanbul'un 1919'da işgal edilmesi üzerine eşi Zekeriya Sertel ile Amerika'ya gider. Amerika'da Columbia Üniversitesi'nde sosyoloji dersleri alırken, bir taraftan da Sosyal İş Mektebi'nde pratik sosyoloji eğitimini sürdürür.³ Zekeriya Sertel de yine Columbia Üniversitesi'nde gazetecilik eğitimi alır.⁴ 1923'te Türkiye'ye dönerler ve ertesi yıl *Resimli Ay*'ı yayımlarlar. *Resimli Ay*'ın yerini bir süre sonra *Sevimli Ay* alır. Daha sonra ise *Resimli Ay* orijinal ismiyle yayın hayatına geri döner. Akabinde *Resimli Ay*'ın izlediği yayın çizgisi konusunda ortaklar arasında anlaşmazlık yaşanır ve bu sorun çözülemeyince *Resimli Ay* yeniden kapanmak zorunda kalır (1931). Serteller dışındaki ortaklar bu tarihte yayını muhalif olarak değerlendirmektedirler. Derginin yeniden çıkarılma girişimi de başarısız olur. Sabiha Zekeriya'nın *Resimli Ay* dışında *Resimli Perşembe*, *Resimli Yıl* ve

* Düzce Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü / bariscatal@gmail.com

¹ Yıldız Sertel, *Annem, Sabiha Sertel Kimdi, Neler Yazdı?*, Belge Yayınları, İstanbul, 2001, 60.

² Sabiha Zekeriya'nın özellikle *Büyük Mecmua*'daki yazılarının ayrıntılı bir analizi için bkz. Zafer Toprak, *Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2015, 175-204.

³ Sabiha Sertel'in kendi yaşam hikâyesi için bkz. Sabiha Sertel, *Roman Gibi, Demokrasi Mücadelesinde Bir Kadın*, 2. Baskı, Belge Yayınları, İstanbul, 1987.

⁴ Zekeriya Sertel'in kendi yaşadıklarını kaleme aldığı çalışma için bkz. Zekeriya Sertel, *Hatırladıklarım*, 5. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2001.

Cumhuriyet'te de yazıları yayımlanır. 1930 yılında ise İstanbul belediye başkanı seçiminde bağımsız aday olarak varlık gösterir. Sabiha Zekeriya'nın yazı yaşamı bir süre sonra eşinin o dönemde yazmakta olduğu *Tan*'da devam eder.⁵

Sabiha Sertel'i Amerika'ya taşıyan ve orada Amerikan işçi hareketiyle ilgilenmesini sağlayan dürtü nedir? Sabiha Zekeriya'nın kızı Sevim Sertel (O'Brein), 1937'de Missouri Üniversitesi'nde gazetecilik eğitimi almaktadır. Türkiye'nin Amerika'daki eğitim ataşesi Ragıp Nurettin⁶ Sevim Sertel'in bu eğitimi almasına yardımcı olur. Halbuki Sertel ailesi Sevim Sertel'in eğitimini Columbia Üniversitesi'nde almasını istemektedir.⁷ Sabiha Zekeriya bu meseleyle ilgilenmek ve kızını ziyaret etmek için 1937 Eylül'ünde Amerika'ya gider. Amerika'da İspanya İç Savaşı'na destek faaliyetlerini⁸ takip ettiği gibi Amerikan işçi hareketi içindeki köklü bir hareketliliğe tanık olur. Bütün bu gelişmeleri *Tan* adına takip ederek bir yazı yazar⁹ ve daha sonra bu yazıyı okuyucularıyla paylaşır.

⁵ *Tan* hakkında yapılmış yakın tarihli bir inceleme için bkz. Hülya Öztekin, *Tan, Serteller Yönetiminde Muhaliif Bir Gazete*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2016.

⁶ Ragıp Nurettin'in (1888 İstanbul - 25 Şubat 1960) babası Moskova İslam Cemaati'nin müftülüğünü yapmış olan Abdurrahman Bey, annesi ise Kırım İslam Cemaati reisinin ailesindedir. İzmir Sultanisi'nde öğrenciyken inkılap hareketlerine katılır. Vefa İdadisi'ni bitirip Tıp Fakültesi'nde öğrenciliğe başlar ve Jön Türk yayınlarını üniversitede yayar. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Lozan Talebe-i Osmaniye Cemiyeti'ni ve *Türk Yurdu*'nu kurar. Balkan Savaşı'na katılır. İzmir'in işgalinde Redd-i İlhak Cemiyeti'ni kurar (Ölümüyle birlikte derlenen bu bilgiler için bkz. "Değerli bir maarifçi vefat etti", *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1960, 3). Ragıp Nurettin 14 Mayıs 1919'da İzmir'in işgalini protesto için toplananların arasındadır ve dahası Halide Edip'le Wilson Prensipleri Cemiyeti'nin kurucularındandır (bkz. Emel Akal, *Millî Mücadele'nin Başlangıcında Mustafa Kemal, İttihat Terakki ve Bolşevizm*, 2. Baskı, TÜSTAV, İstanbul, 2006, 218; Emel Akal bu bilgiyi verirken kaynak olarak Tarık Zafer Tunaya'yı gösterir). Dolayısıyla bir ihtimal olarak Ragıp Nurettin ve Serteller bağlantısını ortak dostları olan Halide Edip sağlamış olabilir. Sertellerin 1919'da *Büyük Mecmu'a*'nın kapatılmasından sonra Amerika'ya eğitim için gitmelerine vesile olan isim de Halide Edip'tir (bkz. Yıldız Sertel, *Annem*, 99-100). Ragıp Nurettin Maarif Vekaleti'nin ilk tedrisat umum müdürü olduktan sonra ("İlk tedrisat U.M. geldi", *Cumhuriyet*, 22 Ağustos 1930, 2) Amerika'da görevlendirilmiştir (bkz. "Ragıp Nurettin B. Amerikaya Gidiyor", *Cumhuriyet*, 25 Temmuz 1933, 2). Ragıp Bey'in Amerika'daki görevi talebe müfettişliği değil (buna dair görevlendirmesi sonra yapılacaktır), asıl olarak halk terbiyesi (eğitimi - y.n.) hakkında araştırma ve incelemedir ("Ragıp Nurettin Bey Amerikaya Gidiyor", *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1933, 4). Sabiha Sertel, anılarının 1937'ye tekabül eden bölümünde New York'taki Türkiye eğitim ataşesi olarak Ragıp Nurettin'den bahsettiğine göre, anlaşılıyor ki başta bir yıl sürmesi planlanan görev daha da uzun sürmüştür (bkz. Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, 176).

⁷ Bu bilgiler için bkz. Yıldız Sertel, "Bir Sertel Daha Vardı", *Cumhuriyet Dergi*, Sayı 855, 11 Ağustos 2002, 4-5; Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, 176.

⁸ Sabiha Zekeriya'nın Amerika'da İspanya İç Savaşı destek faaliyetlerine tanıklığı için bkz. Barış Çatal, "Amerika'da İspanya İç Savaşı'na Destek Faaliyetleri ve Sabiha Zekeriya'nın Tanıklıkları", *Toplumsal Tarih*, Sayı 288, İstanbul, Aralık 2017, 86-89.

⁹ Sabiha Zekeriya, "Amerika'nın İç Yüzü, 34 Milyon İşçinin Grev Hareketi", *Tan*, İstanbul, 18 Eylül 1937, 5.

Sabiha Zekeriya, yazısının devamında Amerikan ekonomisinin durumunu analize çalışır. Bu ekonomiyi teknik olarak ileri bulur. Bu ileri oluşun sermayedarlara sağladığı avantajları –örneğin daha fazla makineleşmek gibi– ortaya koyar. Dolayısıyla ona göre bu koşullarda kapitalist rasyonalizasyon süratle ilerleme imkanına erişir. Bütün bunların yol açtığı sonuçları ise şu başlıklarda toplar: a) sanayide çalışan işçi sayısının azalması, b) işçinin işletmedeki hızının artması, c) kazaların çoğalması, d) işsizler ordusunun milyonları geçmesi. Kapitalist krizin –ki burada Sabiha Zekeriya 1929’daki Büyük Buhranı kasteder– sonuçlarını ise şöyle değerlendirir: a) ücretlerin azalması, b) hayatın pahalılaşması, c) mesai saatlerinin artması, d) hayat seviyesinin düşmesi (buna yoksullaşma da diyebiliriz - y.n.). Sabiha Zekeriya, Büyük Buhran’ın bir sonucu olarak normal zamanlarda 4 milyon olan alışılmış işsiz sayısının buhranda 14 milyona kadar çıktığını söyler.¹²

Sabiha Zekeriya, Amerika’nın dünyanın en büyük teknik ve makine medeniyetine sahip bir ülke olduğu gibi en çok işçiyi de barındırdığını kaydeder. Amerika’da 34 milyon işçi olduğunu ve bunun mevcut nüfusun dörtte birini oluşturduğunu vurgular.¹³ İşte nüfusun bu denli büyük bir çoğunluğunu oluşturan ve bizzat üretimde yer alan bu kitle diğer sanayi ülkelerindekilerle kıyaslandığında ciddi bir güce tekabül eder. Dahası bu gücün iktisadi hoşnutsuzluğu ve iktisadi mücadelesi de ihmal edilebilecek bir olgu değildir. Sabiha Zekeriya, bu kitlenin 4-5 sene öncesine kadar organize olmadığı için çok etkili olamadığını söyler. Ancak Büyük Buhran’dan sonra işçi sınıfı da haklarını korumak için örgütlenmeye başlar.

Sabiha Zekeriya, yazısının devamında Roosevelt’in Büyük Buhran sonrasında aldığı tedbirleri sıralar. Bunlar a) bütün işsizlere iş bulunması, b) iş bulunamayanlara nakit yardımı yapılması, c) “Yardım Kanunu”nun¹⁴ Kongre’den geçi-

¹² Sabiha Zekeriya’nın verdiği rakamlar kabaca doğrudur denilebilir. Ama şunu söylemekte yarar vardır: 1929 Büyük Buhranı ve sonrasında hiçbir zaman işsiz sayısı 14 milyon olmaz. Yalnızca buhranın etkilerinin en derin seyrettiği 1933’te 13 milyona yaklaşır. Sabiha Zekeriya’nın bu yazıyı kaleme aldığı 1937’de ise işsiz sayısı 7 milyon 700 bindir. Bu bilgiler için bkz. U.S. Bureau of the Census, *Historical Statistics of the United States, Colonial Times to 1970, Bicentennial Edition, Part 1*, Washington, D.C., 1975, 135.

¹³ Sabiha Zekeriya’nın yazısını kaleme aldığı 1937’de toplam işgücü 54 milyondur ve bu rakam toplam nüfusun yüzde 55,9’una tekabül eder. 46 milyon çalışanın 36 milyonu sanayi işkolunda, 10 milyonu tarım işkolunda çalışmaktadır. Yine 1937’de toplam nüfus 128 milyondur. Bu bilgiler için bkz. U.S. Bureau of the Census, *a.g.e.*, 1975, 8, 126. Bu açıdan Sabiha Zekeriya’nın verdiği rakamların kabaca bir karşılığı vardır.

¹⁴ Sabiha Zekeriya’nın “Yardım Kanunu” olarak bahsettiği aslında 1935’te Başkan Roosevelt tarafından çıkarılan “Social Security Act”tir. Bu kanunu ele alan ve bu gelişmeyi Amerika’da refah kapitalizminin başlangıcı olarak değerlendiren bir çalışma için bkz. Jill S. Quadagno, “Welfare Capitalism and the Social Security Act of 1935”, *American Sociological Review* 49: 5 (Ekim, 1984), 632-647. “Social Security Act”i bir ansiklopedi başlığı boyutunda enine boyuna ortaya koyan ve ek okumalar öneren bir çalışma için ayrıca bkz. Linda Daily Paulson, “Social Security Act”, Neil Schlager (ed.), *St. James Encyclopedia of Labor History Worldwide*, C. 2, St. James Press, 2004, 236-241. Yasayı tarihsel bir süreç içinde ele alan bir bölüme sahip

rilmesidir. Ancak ona göre Roosevelt'in aldığı tedbirler ve atmayı düşündüğü adımlar bir süre sonra karşısına sermaye sınıfını çıkarır. Sabiha Zekeriya'nın anlatımıyla sermayedarlar bu kanunu ve uygulanmasını engellemek için harekete geçerler. Bunun için şunları yaparlar: a) ücretleri düşürmek, b) anlaşmaya yanaşmamak, c) işçi birliklerini zayıflatmak için kendi organizasyonlarını (kumpanya union - SZ)¹⁵ kurmak, d) işçilerin diğer birliklere girmelerini yasaklamak. Sabiha Zekeriya şunu da ekler: Başkan Roosevelt sarı sendika kurulmasını yasaklamasına (kumpanyaların union teşkil etmelerini menetmesine - SZ) rağmen bu birliklerin 2,5 milyon üyesi bulunmaktadır. Ardından sarı sendikaların özellikle işçi aleyhine uygulamalarını gündeme getirir: Bunlar mesai saatlerini diledikleri gibi uzatmak, ücretleri düşürmek, istediklerini yaptırmak için işçileri baskı altına almak şeklindedir. Öyle ki Amerikan Başkanı Franklin D. Roosevelt hükümetinde Çalışma Bakanı (Mesai Nazırı - SZ) olarak çalışan Frances Parkins¹⁶ tek bir talebini sarı sendikalara kabul ettiremez. Sabiha Zekeriya'ya göre ABD'de Mayıs 1937'deki Çelik Grevi¹⁷ sırasında (ki Sabiha Zekeriya'nın verdiği rakamlara göre greve 80 bin işçi katılmıştır) sarı sendikaya üye işçiler, patronları tarafından kışkırtılıp grevci işçilerin karşısına çıkarılmışlardır.¹⁸ Gelişmeler bu şekilde seyredince ve Sosyal Yardım Kanunu'nun geçerliliği de bitince burjuvazi

başka bir çalışma içinse bkz. W. Andrew Achenbaum, *Social Security: Visions and Revisions*, Cambridge University Press, 1986, 18-32.

¹⁵ Sabiha Zekeriya, burada kelimenin tam manasıyla "sarı sendika"dan bahseder. Sarı sendika, patronun kurdurduğu ve işçileri bölmek için kullandığı organizasyondur. Sarı sendikadan ne olduğu ve tarihsel gelişimi için bkz. "Sarı Sendikacılık", *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, C. 2, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, 1998, 568. ABD'deki sarı sendika uygulaması ve tarihçesi için bkz. Daniel Nelson, "The Company Union Movement, 1900-1937: A Reexamination", *The Business History Review* 56: 3. (Sonbahar, 1982), 335-357.

¹⁶ Frances Parkins'in yaşamı ve Çalışma Bakanlığı sırasındaki faaliyetlerinin detayları için bkz. Kirstin Downey, *The Woman Behind The New Deal, The Life and Legacy of Frances Parkins - Social Security, Unemployment Insurance, and the Minimum Wage*, Anchor Books, 2010.

¹⁷ Amerikan emek tarihinde "Little steel strike" diye anılan grev şu çalışmada ayrıntısıyla ele alınır: Ahmed White, *The Last Great Strike, Little Steel, the CIO, and the Struggle for Labor Rights in New Deal America*, University of California Press, 2016. Bu grev Türkiye'de dönemin basınına da konu olmuştur. Bunun için bkz. "Amerika Çelik Grevi Devam Ediyor", *Cumhuriyet*, 26 Haziran 1937, 3. Grev 26 Mayıs 1937'de başlar. Sabiha Zekeriya'nın sözünü ettiği gibi greve 80 bin işçi katılır. 30 Mayıs 1937'de Chicago'da barışçıl bir gösteriye polis saldırır. 10 işçi polisin silahından çıkan kurşunlarla ölür, onlarca yaralanır. Bu olay, Amerikan emek tarihinde "Memorial Day Massacre" (Anma Günü Katliamı) olarak isimlendirilir. Nitekim Sabiha Zekeriya'nın *Tan*'ın 18 Eylül 1937'deki nüshasındaki yazısında kullanılan fotoğraf bu gösteriye aittir. Tüm bunlar için bkz. Michael Dennis, *The Memorial Day Massacre and the Movement for Industrial Democracy*, Palgrave Macmillan, 2010. Keza bu gelişme Türkiye'de de dönemin basınında kendisine yer bulmuştur. Bunun için bkz. "Amerika'da Grevler Yüzünden Ölenler ve Yaralananlar Var", *Tan*, 1 Haziran 1937, 3; "Amerika'da Grev Faciaları", *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1937, 4. Son olarak Anma Günü Katliamı için bkz. Howard Zinn, *Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi*, çev. Sevinç Sayan Özer, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2005, 423.

¹⁸ Benzer bir bilgi için bkz. Dennis, *a.g.e.*, 55-59.

(sermayedar grup - SZ) harekete geçerek kanunu Kongre’de reddettirir¹⁹ ve yardımı yarıya indirtir. Nitekim Sabiha Zekeriya, Amerika’da grevlerin artışı bu gelişmeye bağlar.

Akabinde Sabiha Zekeriya, ABD’deki işçi örgütlenmeleri konusunda okuyucusunu bilgilendirir. Daha önce sözü edilen 34 milyon işçiyi örgütlemeye çalışan iki sendika [tred-union (amele birliği) - SZ] bulunmaktadır. Bunlardan ilki Amerikan Emek Federasyonu²⁰ [Amerikan İşçi Birliği (AFL) - SZ], diğeri de Sanayi Örgütleri Komitesi’dir²¹ (CIO) [Sanayi Amelesini Teşkilatlandırma Komitesi (C.D.O.) – SZ]. Sabiha Zekeriya, AFL’nin CIO’ya göre daha eski bir örgütlenme olduğunu²² ve başkanlığını William Green’in²³ (büyük milyoner - SZ) yaptığını okuyucularıyla paylaşır. Burada şu katkı sunulabilir: Green üzerine yapılan nitelikli bir çalışmada Sabiha Zekeriya’nın makalesinde Green’e yönelik sarf ettiği “büyük milyoner” ifadesini doğrudan çağrıştıracak bir yaklaşım bulunmaz. Ancak Green, bu çalışmada daha birçok şeyin yanında çoğu zaman işçi sınıfı ve burjuvazi arasında arabulucu bir rol oynayan, mücadelenin yükselişini –örneğin bir grevi– son çare olarak değerlendiren, hatta denetimleri dışında gerçekleşen grev örgütlenmelerinde grevcileri desteklemeyip sessiz duran, dolayısıyla aslında zımnen patronun elini kuvvetlendiren, işçi hareketinin radikalleşmesini istemeyen, bu radikalleşmeyi destekleyen/radikalleşmenin yanında duran unsurları da federasyondan uzak tutan/tutmaya çalışan, bu yanıyla statükocu ve hatta muha-

¹⁹ Aslında burada Sosyal Güvenlik Yasası’nın da içinde olduğu anayasal bir mücadele söz konusudur. Hem Sosyal Güvenlik Yasası’nın anayasal arka planını ele alan hem de bu tarihsel süreçte dair bilgi veren bir çalışma için bkz. Eduard A. Lopez, “Constitutional Background to the Social Security Act of 1935”, *Social Security Bulletin* 50: 1 (Ocak 1987), 5-11. Başlı başına bu anayasal mücadeleyi ele alan çok daha kapsamlı bir kaynak için bkz. Marian C. McKenna, *Franklin Roosevelt and the Great Constitutional War*, Fordham University Press, 2002.

²⁰ Sabiha Zekeriya, Amerikan Emek Federasyonu’nu (American Federation of Labor - AFL) Amerikan İşçi Birliği olarak çevirmeyi tercih eder. Amerikan Emek Federasyonu’nu tarihsel bir süreç içinde ele alan ansiklopedik bir çalışma için bkz. Jonathan Rees, “American Federation of Labor”, *Encyclopedia of U.S. Labor and Working Class History, Volume 1, A-F*, Eric Arnesen (ed.), Routledge, 2007, 74-77. AFL’yi Amerikan işçi hareketindeki yeri bağlamında ele alan bir başka çalışma için ise bkz. Melvyn Dubofsky & Foster Rhea Dulles, *Labor in America, A History*, 8. ed., Harlan Davidson, 2010, 135-148; 221-241; 242-263.

²¹ Sabiha Zekeriya, Sanayi Örgütleri Komitesi’ni (Congress of Industrial Organizations - CIO) Sanayi Amelesini Teşkilatlandırma Komitesi (C.D.O.) olarak çevirmeyi tercih eder. Sanayi Örgütleri Komitesi’ni (CIO) konuyla rabıtalı bir çalışmada bir ansiklopedik başlık olarak ele alan kaynak için bkz. Lisa Kannenberg, “Congress of Industrial Organizations”, *Encyclopedia of U.S. Labor and Working Class History, Volume 1, A-F*, Eric Arnesen (ed.), Routledge, 2007, 307-311. Ayrıca doğrudan CIO’yu ele alan ve AFL-CIO birleşmesine kadar geçen tarihsel süreç içinde bu örgütü irdeleyen bir başka çalışma için bkz. Robert H. Zieger, *The CIO, 1935-1955*, The University of North Carolina Press, 1995.

²² Gerçekten de AFL 1886’da kurulmuş, CIO ise kuruluşunu 1935’te tamamlamıştır. Bu organizasyonların kuruluş süreçleri için bkz. Dubofsky & Dulles, *Labor in America*, 2010, 135-145; Zieger, *The CIO, 1935-1955*, 22-41.

²³ William Green’in yaşamı üzerine bkz. Craig Phelan, *William Green: Biography of a Labor Leader*, State University of New York Press, 1989.

fazakar diyebileceğimiz bir yaklaşım içinde olan, kapitalizme eklemelenmeyi kendisine dert etmeyen [öyle ki kendilerinin ve federasyonun girişimiyle ilki 1920’de kurulan iş bankaları (*labor bank*), 1926’ya geldiğinde 35’e ulaşmıştı ve toplam mevduatı 126 milyon dolardı], hatta bunu radikalleşmenin önünü kesmek için kullanan, ABD II. Dünya Savaşı’na girdiğinde bütün grevleri askıya almayı federeasyona önerecek ve kabul ettirecek denli “yurtsever” bir figür olarak resmedilir. Bütün bu bahsedilenlerden Sabiha Zekeriya’nın da haberdar olduğunu ve bu nedenle William Green’e dair mesafeli bir tutumu benimsediğini söylemek yanlış olmayacaktır.²⁴

Sabiha Zekeriya, federasyon yirmi yıldır çalıştığı halde²⁵ 3,5 milyon üyesi olduğunu söyler²⁶. Ona göre AFL işçileri zanaatlerine göre örgütleyen²⁷ mesleki birliklerden oluştuğu için, bütün sanayi işçilerini bünyesinde toplayamamıştır.²⁸ Dolayısıyla CIO’nun 1935’te kurulması bununla ilişkilidir. CIO’nun başkanı John L. Lewis’tir.²⁹ Sabiha Zekeriya, toplum içindeki genel yaklaşıma göre bir sonraki cumhurbaşkanlığı seçiminde Roosevelt kazanmazsa Lewis’in³⁰ yeni

²⁴ Özellikle Green’in bahsedilen tutumları ve buna dair örnekler için bkz. Phelan, *William Green*, 1989, 34-35; 36-41; 53-55; 86-105; 158-163.

²⁵ Aslında daha önce değinildiği üzere AFL, Sabiha Zekeriya’nın bahsettiği tarihten daha önce varlık göstermeye başlamıştır. Burada Sabiha Zekeriya, ABD I. Dünya Savaşı’na katılırken sendikaların da ABD iç politikasında daha etkin bir rol oynamasına, dolayısıyla önemlerinin artmasına ve etkilerini artırmak için örgütlenmeye hız vermelerine dair konuları kafasının bir kenarında tutarak bu ifadeyi kullanmış olabilir. Bu tartışmaların benzerlerini yapan bir çalışma için bkz. Julie Greene, *Pure and Simple Politics, The American Federation of Labor and Political Activism, 1881-1917*, Cambridge University Press, 2004.

²⁶ Sabiha Zekeriya’nın verdiği bu rakam bir parça abartılı görünebilir. Bu döneme dair bir araştırmaya göre AFL’nin 1937’deki üye sayısı 3.180.000’dir. Bu rakam için bkz. U.S. Bureau of the Census, *a.g.e.*, 1975, 177.

²⁷ 1937 yılı itibarıyla AFL 154 işkolundan 100’ünde örgütlüdür. Bu bilgi için bkz. Leo Troy, *Trade Union Membership, 1897-1962*, National Bureau of Economic Research, New York, Columbia University Press, 1965, 23-31.

²⁸ 1937 yılı itibarıyla CIO 65 işkolundan 34’ünde örgütlüdür. AFL’nin örgütlü olmayıp yalnızca CIO’nun örgütlü olduğu işkollarına bakıldığında (örneğin alüminyum işçileri, otomotiv işçileri gibi) Sabiha Zekeriya’nın yukarıdaki tespitinin haklılığı görülür. Dahası daha önce AFL’de örgütlü olan maden işçileri yine 1937’de tümüyle sendika değiştirip CIO çatısı altında örgütlenirler. Bu konuların ayrıntıları için bkz. Troy, *Trade Union Membership, 1897-1962*, 1965, 42-45.

²⁹ John L. Lewis üzerine bkz. Melvyn Dubofsky & Warren Van Tine, “John L. Lewis and the Triumph of Mass-Production Unionism”, Melvyn Dubofsky & Warren Van Tine (ed.), *Labor Leaders in America*, University of Illinois Press, 1987, 185-206.

³⁰ Lewis ile Roosevelt arasındaki ilişkinin karakterine dair bir analiz için bkz. Dubofsky & Van Tine, *Labor Leaders in America*, 1987, 188. Özellikle 1932’deki başkanlık seçimleri ve Lewis’in etkili olduğu UMW (United Mine Workers’ - Birleşik Maden İşçileri) ilişkisi için bkz. Dubofsky & Van Tine, *Labor Leaders in America*, 1987, 193 ve sonrası. Son olarak Lewis ve Roosevelt arasındaki politik bağın dönem başına karikatürler üzerinden yansımaları üzerine bkz. <http://www.nisk.k12.ny.us/fdr/ideas/portfolio/fagan/fagan.html> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2018).

cumhurbaşkanı olabileceğini söyler.³¹ Ayrıca CIO'nun 1935'te kurulduğu ve buna rağmen 5 milyon 500 bin üyesi³² olduğu bilgisini de okuyucularıyla paylaşır. Yine de bu rakamın daha yüksek olabileceğini, AFL'den ayrılıp CIO'ya geçen işçilerin çoğunun istatistiklere henüz yansımadağını gündeme getirir.³³

Sabiha Zekeriya, 1937'de 34 milyon işçinin³⁴ 9 milyonu örgütlüyken,³⁵ 25 milyonunun herhangi bir sendikal organizasyonun içinde bulunmadığını aktarır. 1937 ilkbaharı ve yazında artan işçi hareketliliğine de okuyucunun dikkatini

³¹ Gerçekten de özellikle 1936 ve 1937'de Lewis'in öne çıkması işçi hareketinin ilk başkan adayı olarak isminin dillendirilmesini beraberinde getirir. Bu bilgi için bkz. Melvyn Dubofsky & Warren Van Tine, *John L. Lewis: A Biography*, (abridged ed.), University of Illinois Press, 1986, 238.

³² Sabiha Zekeriya'nın 1937'de CIO üyesi işçiler için verdiği 5 milyon 500 bin rakamı biraz abartılı olabilir. Şu iki kaynak da 1937'de CIO'da örgütlenen işçileri 3 milyon 700 bin civarında değerlendirir. Bu kaynaklar için bkz. U.S. Bureau of the Census, *a.g.e.*, 1975, 177; Dubofsky & Dulles, *Labor in America*, 2010, 273.

³³ Benzer bir tartışmayı başka bir kaynak da farklı açıdan gündeme getirir. CIO üyelerinin birçoğu aidat ödemediğinden istikrarlı üye sayısına dair bir şey söylemenin zorluğuna dikkat çeker. Bu vurgu için bkz. Dubofsky & Dulles, *Labor in America*, 2010, 273.

³⁴ Bu rakamın değerlendirmesi için bkz. 13 nolu dipnot.

³⁵ Sabiha Zekeriya'nın 1937'de sendikalarda örgütlü işçi sayısı için verdiği 9 milyon rakamı biraz abartılı olabilir. Bu tarihte CIO'ya üye 3 milyon 700 bin işçinin varlığından yukarıda bahsedilmişti (bkz. 32 nolu dipnot). AFL üyesi işçiler için ise şu iki kaynak 3 milyon 180 bin işçinin varlığına işaret eder. Bunlar için bkz. U.S. Bureau of the Census, *a.g.e.*, 1975, 177; Troy, *Trade Union Membership, 1897-1962*, 1965, 21. Dolayısıyla buradan toplam 6 milyon 880 bin örgütlü işçi rakamına ulaşılır. Bir başka çalışmanın sendika ve birlik üyesi işçiler için verdiği toplam 7 milyon 200 bin rakamı bu değerlendirmeye başka bir katkıda bulunur. Bunun için bkz. U.S. Bureau of the Census, *a.g.e.*, 1975, 178.

çeker. Ona göre devletler dış siyasetlerinde kamplaşmalar oluşturdukları ve bunlardan birine dahil oldukları gibi, iç politikada da kamplaşmalar oluşmuş ve bu kamplar karşı karşıya gelmektedirler. Dahası Amerika'da "sermayedar sınıfı faşist cephesinde, amele sınıfı ve gençliğin büyük bir ekseriyeti sosyalizm cephesinde, halk demokrasi cephesindedir".³⁶ Üstelik kendisi hükümete bu kesimler arasında bir denge kurmak, demokrasiyi korumak şeklinde bir misyon biçer. Bu tarihsel görevi de Roosevelt'e verir. Bu noktada akla şöyle bir soru gelebilir: Sabiha Zekeriya, böyle bir çıkarsamaya nasıl ulaşır ya da böyle bir kanaatin denk düştüğü başka bir siyasi eğilim var mıdır? Makalesinde ifade ettiği şekliyle Sabiha Zekeriya'nın tutumu uluslararası komünist hareketi temsil ettiğini söyleyen Stalin yönetiminden ve Komintern politikalarından farklı bir içerik ihtiva etmez. Evveliyatında dönemin Komintern analizleri ABD'yi ele alırken [burada kastedilen özellikle 1935'teki Komintern'in 7'nci Kongresi'dir; çünkü o tarihte hem Komintern'in hem de Komintern'in ABD'deki takipçisi Amerikan Komünist Partisi'nin (CPUSA) Roosevelt'e ve politikalarına dönük tutumunda değişiklik olur] Sabiha Zekeriya'nın yazısında dile getirdiğine benzer çıkarsamalar yaparlar. Dolayısıyla bu açılardan bakıldığında uluslararası komünist hareketin "resmî" temsilcileriyle Sabiha Zekeriya'nın döneme dair ABD değerlendirmeleri arasında bir paralellik olduğunu söylemek mümkündür.³⁷

Sabiha Zekeriya, bu dönemde gerçekleşen işçi hareketliliğini basit sendikal girişimler dışında daha siyasi eylemler olarak niteler. Zaten çok zayıf olarak değerlendirdiği Sosyalist Parti'yi tamamen dağılma halinde görür. Ardından okuyucularına Amerikan Sosyalist Partisi (Sosyalist Fırkası - SZ) hakkında bilgi verir. Kendisinin yazdıklarına göre Sosyalist Parti 1900'de kurulmuştur.³⁸ Parti-

³⁶ Sabiha Zekeriya, *a.g.m.*, 18 Eylül 1937, 5.

³⁷ Bu analizlerin kaynakları için bkz. Guenter Lewy, *The Cause That Failed, Communism in American Political Life*, Oxford University Press, 1990, 22-24; Harvey Klehr & John Earl Haynes & Fridrikh Igorevich Firsov, *The Secret World of American Communism*, Yale University Press, 1995, 8-9; Serge Wolikow, *Komünist Enternasyonal (1919-1943)*, çev. Erden Akbulut, Yordam Kitap, İstanbul, 2015, 41; Anthony J. Badger, *The New Deal, The Depression Years, 1933-40*, Palgrave Macmillan, 1989, 287-290; Fernando Claudin, *Komintern'den Kominform'a, Komünist Enternasyonal'in Bunalımı*, Cilt I, çev. Yavuz Alogan, Belge Yayınları, İstanbul, 1990, 249-254; Georgi Dimitrov, *The United Front, The Struggle Against Fascism and War*, Lawrance & Wishart, London, 1938, 78, 212; Hermann Weber (der.), *III. Enternasyonal, Belgeler (1919-1943)*, çev. Ümit Kıvanç, Belge Yayınları, İstanbul, 1979, xiii-xiv, 31-32; Georgi Dimitrov, *The Fascist Offensive*, Prism Key Press, 2012, 48, 53-54; Harvey Klehr & John Earl Haynes & Kyrill M. Anderson, *The Soviet World of American Communism*, Yale University Press, 1998, 31-34; Haluk Gerger, *Canavarn Ağzında: ABD Komünist Partisi Tarihi, 1919-1959*, Cilt II, *Çocukluk Hastalığından Ergenlik Krizlerine*, Yordam Kitap, İstanbul, 2017, 300-303.

³⁸ Sabiha Zekeriya, Amerikan Sosyalist Parti'nin (The Socialist Party of America - SPA) kuruluş tarihiyle ilgili yanılıyor olabilir. Kaynaklar partinin kuruluş tarihi olarak 1901'i gösterirler. Bunun için bkz. James Weinstein, *The Decline of Socialism in America (1912-1925)*, Monthly Review Press, 1967, 2, 6; Jack Ross, *The Socialist Party of America*, Potamac Books, 2015, 58-78.

nin başkanı Norman Thomas'tır.³⁹ Sabiha Zekeriya, partinin kuruluş tarihi eskiye dayanmasına rağmen işçi hareketi içinde kendisini var edemediğini söyler. Buna kanıt olarak da partinin üye sayılarını gösterir. Kendisinin yazısında verdiği rakamlara göre partinin 1935'te 19.121 üyesi varken, bu sayı 1929'da 7.500, 1935'te 3.500'dür.⁴⁰ Dahası yazar, bu partinin siyasi eksenini reformizme oturtur. Doğrudan işçi sınıfıyla ilgilenmeyip teorik üretime yönelmelerini de böyle açıklar. Yine Sabiha Zekeriya'ya göre Sosyalist Parti sosyalizmi ideolojik bir mücadele olarak düşünür. Dolayısıyla ona göre Sosyalist Parti'nin işçi mücadelesini öncelikli bir mesele olarak görmemesinin iki sonucu olmuştur: İlki işçi sınıfını sarı sendikalar karşısında çaresiz bırakması, ikincisi üye sayısının ciddi oranda azalmasıdır. Bu noktada Sabiha Zekeriya, Sosyalist Parti'ye dair yönelttiği eleştiri repertuarını çeşitlendirir. Onun bakış açısına göre Sosyalist Parti AFL çizgisini takip etmiş ve CIO'nun sanayi işçilerini örgütlemeye dönük girişimine muhalefet etmiştir. Kendisi Sosyalist Parti'nin dağılma noktasına gelmesinin bir nedenini örgütün grevlere ve işçi hareketine kayıtsız kalması olarak görürken diğer nedenleri şu başlıklarla okuyucularıyla paylaşır: a) Sosyalist Parti'nin savaşa dair ikircikli bir siyasetinin olması, b) Sovyet hükümetine düşmanca tutum alması, c) Troçkistleri partiye kabul etmesi, d) Sosyalist Parti'nin Roosevelt hükümetine muhalefetidir. Bütün bunların yanında yine kendi bakış açısına göre partinin kendi içindeki gruplaşmalar da Sosyalist Parti'nin dağılmasında etkili olmuştur.⁴¹

Sabiha Zekeriya, yazısının bu son bölümünde okuyucularını Amerikan Komünist Partisi (Komünist Fırkası - SZ) hakkında bilgilendirir.⁴² Onun değerlendiril-

³⁹ 1930'lerde Amerikan Sosyalist Parti başkanı Norman Thomas için bkz. Raymond F. Gregory, *Norman Thomas, The Great Dissenter*, Algora Publishing, 2008; W. A. Swanberg, *Norman Thomas, The Last Idealist*, Charles Scribner's Sons, 1976; Murray B. Seidler, *Norman Thomas, Respectable Rebel*, Syracuse University Press, 1961; James C. Duram, *Norman Thomas*, Twayne Publishers, 1974; Harry Fleischman, *Norman Thomas, A Biography (1884-1968)*, W. W. Norton & Company, 1964.

⁴⁰ Sabiha Zekeriya Amerikan Sosyalist Parti'nin üye sayıları konusunda yanılıyor olabilir. Her şeyden önce verdiği rakamlarda 1935 yılı iki kez yinelenmesine rağmen farklı rakamlar telaffuz edilmiştir. Sabiha Zekeriya'nın 1935 için verdiği üye sayısı olan 19 bin 121 doğrudur. 1929 için verdiği 7 bin 500 rakamı, 9 bin 446'yla tashih edilmelidir. Bahsettiği en düşük rakam olan 3 bin 500 ise, yazının kaleme alındığı 1937'ye işaret edebilir gibi düşünülürse bile bu rakamı da 5 bin 747 ile tashih etmek gerekir. Amerikan Sosyalist Parti'nin üye sayıları için bkz. <https://public.tableau.com/profile/mapping.social.movements#!/vizhome/WashingtonSocialistParty/Storymixed> (Erişim Tarihi: 10 Şubat 2018).

⁴¹ Aslında anlaşılacağı üzere Sabiha Zekeriya, bu eleştirilerini Komintern'in "resmî" siyaseti çerçevesinde yapar. Komintern'in hem "birleşik cephe" siyaseti hem de ABD'ye dair önerdikleri için bkz. 37 nolu dipnot. Bu dipnota ek olarak bkz. Harvey Klehr, *The Heyday of American Communism*, Basic Books Inc., 1984, 207-222. "Birleşik cephe" siyasetinin kuvvetli bir eleştirisi için bkz. Lev Troçki, *İspanyol Devrimi (1931-1939)*, çev. Emrah Dinç & Umut Konuş, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 2000, 235-244. Dahası Fransa örneğinden hareketle "halk cephesi" siyasetine eleştirel bir analiz için bkz. Lev Troçki, *Fransa Nereye Gidiyor?*, çev. Bülent Tanatar, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 2017, 135-148.

⁴² Amerikan Komünist Partisi'ne dair Türkçedeki çok sınırlı literatürde öne çıkan nitelikli bir örnek için bkz. Haluk Gerger, *Canavarın Ağzında, ABD Komünist Partisi Tarihi, 1919-1959*, Cilt

dirmesiyle Komünist Parti Sosyalist Parti içindeki aşırı unsurların bir aradalığından doğmuştur.⁴³ Kendisi partinin kuruluşu için 1929'u (929'da Umumi Harpten sonra - SZ) tarih olarak verir.⁴⁴ Yine ona göre parti sınıf kavgası prensibine yaslanır ve siyasetini bu çerçevede belirler. Sabiha Zekeriya, parti liderlerinin isimleri olarak W. M. Z. Foster⁴⁵ ve Earl Browder'ı⁴⁶ zikreder. Partinin öncelikli amacını ise şu iki başlıkta toplar: İşçileri örgütlemek ve onları aydınlatarak bilinçlendirmek. Yazısında Komünist Parti'nin üye sayısı olarak şu istatistiki bilgiyi okuyucularıyla paylaşır: 1930: 7 bin 500, 1931: 9 bin, 1932: 14 bin, 1933: 18 bin, 1934: 26 bin, 1935: 30 bin, 1936: 41 bin.⁴⁷ Dahası Genç Komünistler Birliği'nin de (Cemiyeti - SZ) 11 bin üyesi bulunmaktadır. Dolayısıyla toplam rakam 52 bini bulur. Bu noktada Sabiha Zekeriya, CIO'nun Komünist Parti'nin himayesinde olduğunu söyleyerek her iki örgütün organik bağını kurar.⁴⁸ CIO'nun kurulduğu tarih olan 1935'ten, yazının kaleme alındığı tarih olan 1937'ye dek 5 milyon işçiyi örgütlemesini de Amerika'daki işçi hareketinin olağanüstü bir hızla aşırı sola teveccüh göstermesi şeklinde değerlendirir.

Sabiha Zekeriya, Komünist Parti'nin olumluluklarını ve etkisini okuyucularıyla paylaşarak yazısını sürdürür. Ona göre Roosevelt'in seçimleri kazanmasında Komünist Parti çok yardımcı ve etkili olmuştur.⁴⁹ Komünist Parti'nin tarihin

I, *Kuruluş ve Çocukluk Dönemi*, Yordam Kitap, İstanbul, 2015; Gerger, *Canavarın Ağzında*, Cilt II, 2017.

⁴³ Sosyalist Parti içindeki hareketlilik ve Sol Kanat'ın faaliyetleri için bkz. Gerger, *Canavarın Ağzında*, Cilt I, 2015, 38-54. Sol Kanat'ın erken dönemdeki faaliyetleri için bkz. Jacob A. Zumoff, *The Communist International and US Communism*, 1919-1929, Brill, 2014.

⁴⁴ Sabiha Zekeriya, Amerikan Komünist Partisi'nin kuruluş tarihi konusunda yanılıyor olabilir. 929 tarihi yazıda zikredilirken belki de bir dizgi yanlışından bahsedilebilir. Çünkü zaten kuruluş tarihi netleştirilirken “umumi harpten (Birinci Dünya Savaşı - y.n.) sonra” ifadesi de kullanılmaktadır. Amerikan Komünist Partisi'nin kuruluş tarihini 1919 olarak veren birçok kaynaktan bazıları için bkz. Klehr & Haynes & Firsov, *The Secret World of American Communism*, 1995, 4; Klehr & Haynes & Anderson, *The Soviet World of American Communism*, 1998, 15-16; Theodore Draper, *The Roots of American Communism*, Transaction Publishers, 2003, 166-169.

⁴⁵ William Z. Foster üzerine bir çalışma için bkz. James R. Barrett, *William Z. Foster and the Tragedy of American Radicalism*, University of Illinois Press, 2001.

⁴⁶ Earl Browder'in yaşamı ve Amerikan Komünist Partisi'yle bağlantısı için bkz. James G. Ryan, *Earl Browder: The Failure of American Communism*, University Alabama Press, 1999.

⁴⁷ Komünist Parti'nin 1930'daki 7 bin 500 ve 1933'teki 19 bin üye sayısı (Sabiha Zekeriya yazıda 18 bin der) rakamları şu kaynak tarafından da teyid edilir: Bert Cochran, *Labor and Communism, The Conflict that Shaped American Unions*, Princeton University Press, 1979, 46.

⁴⁸ Bu bağa değinen ve bunu analiz eden bir çalışma için bkz. Gerger, *Canavarın Ağzında*, Cilt II, 2017, 303-312.

⁴⁹ “Bu noktada Browder partinin asıl seçim stratejisini de açıkladı. Buna göre, Roosevelt'le ilgili ciddi kaygılarına rağmen Komünist Parti seçimlerde esas olarak Cumhuriyetçi aday Landon'un seçilmemesi için çalışacağını açıkladı. Bunun gerçekte fiilen Roosevelt'e çalışmak anlamına geldiği çıktı.” Alıntı için bkz. Gerger, *Canavarın Ağzında*, Cilt II, 2017, 315. Gerger devamında da Browder'ın bu desteği nasıl söylem düzeyinde inşa ettiğini aktarır. Bunun için bkz. Gerger, *Canavarın Ağzında*, Cilt II, 2017, 315-316. Nitekim 1936 başkanlık seçiminde Cumhuriyetçi aday Alf Landon 16 milyon 679 bin 543, Demokrat Parti adayı

bu dönüm noktasında⁵⁰ yaptığı önemli manevrayı da önemser. Kendi sözleriyle Sabiha Zekeriya, bunu şu şekilde ifade eder: “Kommünist (yazım aynen korunmuştur - y.n.) fırkası tarihin bu dönüm noktasında, faşizm tehlikesi karşısında prensip ve rejim kavgasını kenara bırakmış, faşizme karşı demokrasilerle birleşmiştir.”⁵¹ Bu noktada Sabiha Zekeriya, Fransa örneğini verir⁵² ve Amerika’da da “birleşik cephe”nin (müttehit cephe - SZ) kurulmasının Komünist Parti sayesinde mümkün olduğunu okuyucularına aktarır. Devamında ise bütün Komünist Parti’leri Amerikan Komünist Partisi’ne emsal göstererek o günün acil ve öncelikli görevini tarif eder. Ona göre Amerikan Komünist Partisi’nin birinci hedefi demokrasiyi kurtarmak; faşizmin ve emperyalizmin yayılmasını engellemek ve savaşa karşı barışı savunmaktır.⁵³

Sabiha Zekeriya, Komünist Parti’nin izlediği “birleşik cephe” siyasetiyle halk kitlelerinin büyük bir çoğunlukla sola kaydığını, işçi hareketinin de bu minvalde yeni bir formasyona kavuşarak ivmelendiğini söyler.⁵⁴ Bir taraftan bu yeni durumda farklı pozisyonları da tarif eder. Onun cümleleriyle ifade edecek olursak “Bugün sosyalistler, Troçkistler demokrasiye, Roosevelt hükümetine düşman iken, Kommünistler (yazım aynen korunmuştur - y.n.) demokrasiye ve Roosevelt hükümetine taraftardır.”⁵⁵ Böylece yazar, Komünist Parti’nin bu “feraga-

Franklin D. Roosevelt 27 milyon 747 bin 636 oy alır ve başkanlık seçimini Roosevelt kazanır. Bu bilgi için bkz. *Presidential Elections since 1789*, Third Edition, Congressional Quarterly Inc., 1983, 108. Başkan adaylarının aldığı bu oyları Gerger Cumhuriyetçi aday için 16 milyon 681 bin 862 ve Demokrat aday için 27 milyon 752 bin 648 olarak verir. Bu bilgi için bkz. Gerger, *Canavarın Ağzında*, Cilt II, 2017, 316.

⁵⁰ Sabiha Zekeriya bu makaleyi kaleme aldığı 18 Eylül 1937’de “tarihin bu dönüm noktası” derken artık oldukça yaklaşan ve çıkması muhtemel olan II. Dünya Savaşı’nı kastediyor olmalıdır.

⁵¹ Sabiha Zekeriya, *a.g.m.*, 18 Eylül 1937, 5.

⁵² Fransa örneği için bkz. Cochran, *Labor and Communism*, 1979, 77-78.

⁵³ Sabiha Zekeriya, *a.g.m.*, 18 Eylül 1937, 5. Sabiha Zekeriya bunu söylese de, örneğin Haluk Gerger gerek Amerikan Komünist Partisi’nde gerek Komintern’deki yalpalamayı şöyle ifade eder: “Üçüncü Periyot’tan ve Roosevelt’i faşizm ve savaş yolunun yolcusu olarak suçlamaktan, açık destek vermeden desteklemeye doğru yöneliş, bir süre partinin sosyalistlerle ve işçi hareketiyle Birleşik Cephe kurma çabalarıyla birlikte sürdürüldü.” Bu ifade için bkz. Gerger, *Canavarın Ağzında*, Cilt II, 2017, 319.

⁵⁴ Oysa örneğin Haluk Gerger Amerikan Komünist Partisi’nin izlediği “birleşik cephe” siyaseti sonucunda seçimlerde Demokrat Parti karşısında bile bir seçenek olmaktan uzaklaşarak, giderek Demokrat Parti’nin payandası olmaya ilerleyen bir siyasete işaret eder. Bunun için bkz. Gerger, *Canavarın Ağzında*, Cilt II, 2017, 371-375. Hatta Gerger bunu şu şekilde ifade eder: “Artık açıldı ki, parti; sınıfsal bir güç olarak Roosevelt’i destekleyen büyük burjuva bloku, ideolojik bakımdan liberalizm ve birikim modeli olarak da devlet kapitalizmi ile genişletilmiş bir cephe siyasetine dümen kırmıştı.” Bu analiz için bkz. Gerger, *Canavarın Ağzında*, Cilt II, 2017, 383. Dolayısıyla bütün bunlar Sabiha Zekeriya’nın işaret ettiği gibi pek de “halk kitlelerinin sola kaydığı”na işaret etmez.

⁵⁵ Sabiha Zekeriya, *a.g.m.*, 18 Eylül 1937, 5. Epey erken bir tarihte ise (23 Mart 1935) Troçki Roosevelt yönetimini Amerikan iç politikasının kendi dinamikleri üzerinden teşhir eder ve uzun vadede haklı çıkar. Şöyle der: “Bazı aşırı-muhafazakarlarımızın taşıdığı suçlamalara rağmen, Roosevelt Birleşik Devletleri sovyetik bir dönüşüme hazırlamıyor. National

ti”yle (ifade aynen korunmuştur - y.n.) Amerika’da faşizme karşı birleşik cephenin ortaya çıkışının mümkün olduğunu söyler.

Sabiha Zekeriya, yazısına son verirken bir organizasyondan daha bahseder. Bahsettiği işçi partileri dışında yeni kurulmuş bir işçi partisini kendisine konu edinir. Bunu “sosyalist fırkasının bir basülbadelmevti” (yeniden canlanması - y.n.) olarak niteler.⁵⁶ Ona göre birleşik cephenin oluşturduğu “Köylü-İşçi Partisi”⁵⁷ daha çok yeni olmakla birlikte büyüme yeteneği taşımaktadır. Sonuçta başından beri bütün anlattıklarının yani şiddetli grevler, ekonomik ve toplumsal mücadeleler, siyasi birleşmeler Amerika’nın dış politikadan ziyade/daha çok iç iktisadi sorunlarla “hali işbaa geldiğini(n)”⁵⁸ ve keskin mücadelelere tanık olduğunun göstergesidir.

Sabiha Sertel’in yazısı burada biter. Ama çalkantılı yaşamı *Tan*’daki yazılar nedeniyle başlayan yargılamalarla, bir süre sonra *Tan*’ın 4 Aralık 1945’te talan edilmesi ve yıkıma uğratılmasıyla, polis tevkifatlarıyla, Nazım Hikmet’in üzerindeki artan baskılar, yargılamalar ve hapisane günleriyle, Sabahattin Ali’nin öldürülmesi ve Sertellerin birlikte yurtdışına çıkma kararı almalarıyla, yurtdışında onları bekleyen politik sürgün günleriyle devam eder. Sabiha Sertel’in yaşamının 2 Eylül 1968’de Bakü’de sona ermesiyle nihayetlenir.

Sonuç olarak Sabiha Sertel’in 1937’de kaleme aldığı bu yazı 1930’ların Türkiye’sinden ABD’ye ve oradaki işçi hareketine soldan bakma çabasının bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Komintern’in argümanlarıyla da uyumlu ve bu yönüyle o dönemin tipik terminolojisini ifade eden Sertel’in çalışmasının (ya da bu istikametteki başka çabaların) Türkiye’deki ideolojik egemenliğin inşasının neresinde durduğu ise başka bir yazının konusu olarak karşımızda durmaktadır.

Kaynakça

Gazeteler

Cumhuriyet

Tan

Kitap ve Makaleler

Achenbaum, W. Andrew. *Social Security: Visions and Revisions*, Cambridge University Press, 1986, 18-32.

Recovery Administration’ın (NRA) Amerikan kapitalizmini yok etmeye değil ekonomik zorluklarının üstesinden gelerek onun temellerini sağlamlaştırmaya niyeti var.” Bu alıntı için bkz. Lev Troçki, “ABD’de Komünist Rejim”, *Stalinizme Karşı Bolşevizm* içinde, çev. Sanem Öztürk, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 2008, 163.

⁵⁶ Sabiha Zekeriya, *a.g.m.*, 18 Eylül 1937, 5.

⁵⁷ “Farmer-Labor Party (Köylü-İşçi Partisi) için bkz. William Z. Foster, *History of the Communist Party of the United States*, International Publishers, 1952, 309, 311; Gerger, *Canavarn Ağzında*, Cilt II, 2017, 371-372.

⁵⁸ Hâl-i işbâa gelmek: Son haddine kadar dolmak, kaldırılabileceği en son noktaya gelmek.

- Akal, Emel. *Millî Mücadele'nin Başlangıcında Mustafa Kemal, İttihat Terakki ve Bolşevizm*, 2. Baskı, TÜSTAV, İstanbul, 2006
- Badger, Anthony J. *The New Deal, The Depression Years, 1933-40*, Palgrave Macmillan, 1989.
- Barrett, James R. *William Z. Foster and the Tragedy of American Radicalism*, University of Illinois Press, 2001.
- Claudin, Fernando. *Komintern'den Kominform'a, Komünist Enternasyonal'in Bunalımı*, Cilt I, çev. Yavuz Alogan, Belge Yayınları, İstanbul, 1990.
- Cochran, Bert. *Labor and Communism, The Conflict that Shaped American Unions*, Princeton University Press, 1979.
- Çatal, Barış. "Amerika'da İspanya İç Savaşı'na Destek Faaliyetleri ve Sabiha Zekeriya'nın Tanıklıkları", *Toplumsal Tarih*, Sayı 288, İstanbul, Aralık 2017, 86-89.
- Dennis, Michael. *The Memorial Day Massacre and the Movement for Industrial Democracy*, Palgrave Macmillan, 2010.
- Dimitrov, Georgi. *The Fascist Offensive*, Prism Key Press, 2012.
- Dimitrov, Georgi. *The United Front, The Struggle Against Fascism and War*, Lawrance & Wishart, London, 1938.
- Downey, Kirstin. *The Woman Behind The New Deal, The Life and Legacy of Frances Parkins - Social Security, Unemployment Insurance, and the Minimum Wage*, Anchor Books, 2010.
- Draper, Theodore. *The Roots of American Communism*, Transaction Publishers, 2003.
- Dubofsky, Melvyn & Foster Rhea Dulles, *Labor in America, A History*, 8. ed., Harlan Davidson, 2010.
- Dubofsky, Melvyn & Warren Van Tine, "John L. Lewis and the Triumph of Mass-Production Unionism", Melvyn Dubofsky & Warren Van Tine (ed.), *Labor Leaders in America*, University of Illinois Press, 1987, 185-206.
- Dubofsky, Melvyn. *Hard Work, The Making of Labor History*, University of Illinois Press, 2000, 138-139
- Duram, James C. *Norman Thomas*, Twayne Publishers, 1974.
- Fleischman, Harry. *Norman Thomas, A Biography (1884-1968)*, W. W. Norton & Company, 1964.
- Gerger, Haluk. *Canavarn Ağzında, ABD Komünist Partisi Tarihi, 1919-1959*, Cilt I, *Kuruluş ve Çocukluk Dönemi*, Yordam Kitap, İstanbul, 2015. ,
- Gerger, *Canavarn Ağzında*, Cilt II, *Çocukluk Hastalığından Ergenlik Krizlerine*, Yordam Kitap, İstanbul, 2017.
- Greene, Julie. *Pure and Simple Politics, The American Federation of Labor and Political Activism, 1881-1917*, Cambridge University Press, 2004.
- Gregory, Raymond F. *Norman Thomas, The Great Dissenter*, Algora Publishing, 2008.
- Kannenber, Lisa. "Congress of Industrial Organizations", *Encyclopedia of U.S. Labor and Working Class History, Volume 1, A-F*, Eric Arnesen (ed.), Routledge, 2007, 307-311.
- Klehr, Harvey & John Earl Haynes & Fridrikh Igorevich Firsov, *The Secret World of American Communism*, Yale University Press, 1995.
- Klehr, Harvey & John Earl Haynes & Kyrill M. Anderson, *The Soviet World of American Communism*, Yale University Press, 1998.
- Klehr, Harvey. *The Heyday of American Communism*, Basic Books Inc., 1984.
- Lewy, Guenter. *The Cause That Failed, Communism in American Political Life*, Oxford University Press, 1990.

- Lopez, Eduard A. "Constitutional Background to the Social Security Act of 1935", *Social Security Bulletin* 50: 1 (Ocak 1987), 5-11.
- McKenna, Marian C. *Franklin Roosevelt and the Great Constitutional War*, Fordham University Press, 2002.
- Nelson, Daniel. "The Company Union Movement, 1900-1937: A Reexamination", *The Business History Review* 56: 3. (Sonbahar, 1982), 335-357.
- Öztekın, Hülya. *Tan, Serteller Yönetiminde Muhafız Bir Gazete*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2016.
- Paulson, Linda Daily. "Social Security Act", Neil Schlager (ed.), *St. James Encyclopedia of Labor History Worldwide*, C. 2, St. James Press, 2004, 236-241.
- Peterson Florence (haz.). *Review of Strikes in 1936*, United States Government Printing Office, Washington, 1937.
- Peterson, Florence (haz.). *Analysis of Strikes in 1937*, United States Government Printing Office, Washington, 1938.
- Phelan, Craig. *William Green: Biography of a Labor Leader*, State University of New York Press, 1989.
- Quadagno, Jill S. "Welfare Capitalism and the Social Security Act of 1935", *American Sociological Review* 49: 5 (Ekim, 1984), 632-647.
- Rees, Jonathan. "American Federation of Labor", *Encyclopedia of U.S. Labor and Working Class History, Volume 1, A-F*, Eric Arnesen (ed.), Routledge, 2007, 74-77.
- Ross, Jack. *The Socialist Party of America*, Potamac Books, 2015.
- Ryan, James G. *Earl Browder: The Failure of American Communism*, University Alabama Press, 1999.
- Seidler, Murray B. *Norman Thomas, Respectable Rebel*, Syracuse University Press, 1961.
- Sertel, Sabıha. *Roman Gibi, Demokrasi Mücadelesinde Bir Kadın*, 2. Baskı, Belge Yayınları, İstanbul, 1987.
- Sertel, Yıldız. "Bir Sertel Daha Vardı", *Cumhuriyet Dergi*, Sayı 855, 11 Ağustos 2002, 4-5.
- Sertel, Yıldız. *Annem, Sabıha Sertel Kimdi, Neler Yazdı?*, Belge Yayınları, İstanbul, 2001, 60.
- Sertel, Zekerıya. *Hatırladıklarım*, 5. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2001.
- Swanberg, W. A. *Norman Thomas, The Last Idealist*, Charles Scribner's Sons, 1976.
- Toprak, Zafer. *Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2015.
- Troçki, Lev. "ABD'de Komünist Rejim", *Stalinizme Karşı Bolşevizm* içinde, çev. Sanem Öztürk, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 2008.
- Troçki, Lev. *Fransa Nereye Gidiyor?*, çev. Bülent Tanatar, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- Troçki, Lev. *İspanyol Devrimi (1931-1939)*, çev. Emrah Dinç & Umut Konuş, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 2000.
- Troy, Leo. *Trade Union Membership, 1897-1962*, National Bureau of Economic Research, New York, Columbia University Press, 1965.
- U.S. Bureau of the Census, *Historical Statistics of the United States, Colonial Times to 1970, Bicentennial Edition, Part 1*, Washington, D.C., 1975.
- Weber, Hermann (der.). III. *Enternasyonal, Belgeler (1919-1943)*, çev. Ümit Kıvanç, Belge Yayınları, İstanbul, 1979.
- Weinstein, James. *The Decline of Socialism in America (1912-1925)*, Monthly Review Press, 1967.

- White, Ahmed. *The Last Great Strike, Little Steel, the CIO, and the Struggle for Labor Rights in New Deal America*, University of California Press, 2016.
- Wollikow, Serge. *Komünist Enternasyonal (1919-1943)*, çev. Erden Akbulut, Yordam Kitap, İstanbul, 2015.
- Zieger, Robert H. *The CIO, 1935-1955*, The University of North Caroline Press, 1995.
- Zinn, Howard. *Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi*, çev. Sevinç Sayan Özer, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2005.
- Zumoff, Jacob A. *The Communist International and US Communism, 1919-1929*, Brill, 2014.

Öz: Sabiha Sertel 1937'deki Amerika ziyaretinde Amerikan işçi hareketi üzerine bir yazı kaleme alır. Bu yazıda Yardım Kanunu'ndan, Amerikan Emek Federasyonu'ndan (AFL), Sanayi Örgütleri Komitesi'nden (CIO) söz eder ve bu örgütleri okuyucuya tanıtır. Akabinde Amerikan Sosyalist Partisi (SPA) ve Amerikan Komünist Partisi'ni de (CPUSA) yazısına konu edinir. Komünist Parti'nin "birleşik cephe" siyasetini destekler. Bu yönleriyle Sabiha Sertel'in yazısı Komintern'in resmi siyasetiyle de uyumludur.

Anahtar Sözcükler: Sabiha Sertel, Amerikan işçi hareketi, Yardım Kanunu, Amerikan Emek Federasyonu (AFL), Sanayi Örgütleri Komitesi (CIO), Amerikan Sosyalist Partisi (SPA), Amerikan Komünist Partisi (CPUSA), birleşik cephe, Komintern.

Sabiha Sertel and American Labor Movement

Abstract: During her visit to the USA in 1937, Sabiha Sertel writes an article on American labor movement. In this article, she mentions the Social Security Act, the American Federation of Labor (AFL), and the Congress of Industrial Organizations (CIO), and introduces these organizations to the reader. Subsequently, she addresses the Socialist Party of America (SPA) and the Communist Party USA (CPUSA) in her article. She supports the "united front" policy of the Comintern. In these regards, Sabiha Sertel's article is compatible with the official politics of the Comintern.

Keywords: Sabiha Sertel, American labor movement, Social Security Act, American Federation of Labor (AFL), Congress of Industrial Organizations (CIO), The Socialist Party of America (SPA), Communist Party USA (CPUSA), united front, Comintern.